

LITTERATURGUIDE

Trine May

Oscar K. og Dorte Karrebæk **Knokkelmandens Cirkus**

Oscar K. · Dorte Karrebæk · Hest & Son

Knokkelmandens
Cirkus

Litteraturguide til Oscar K. og Dorte Karrebæk: *Knokkelmandens Cirkus*

© Trine May og Høst & Søn/ROSINANTE & CO, København 2014

1. udgave, 2014

Omslagstegning: Dorte Karrebæk

Grafisk tilrettelæggelse: Christensen Grafisk

Høst & Søn er et forlag i ROSINANTE & CO

Købmagergade 62, 3. | Postboks 2252 | DK-1019 København K

rosinante-co.dk

Indhold

- 4 **Indledning**
- 5 **Oscar K. og Dorte Karrebæk – et nyskabende makkerpar**
- 5 **Flere modaliteter i spil**
- 7 **Billedbogen som medie**
- 8 ***Knokkelmandens Cirkus* i undervisningen**
- 10 Rammer for diskussion
- 22 Komposition – intertekstualitet
- 24 Supplerende ideer
- 25 Note

Indledning

Denne litteraturguide præsenterer en ny og anderledes billedbog af makkerparret Oscar K. og Dorte Karrebæk, og den giver vinkler på, hvordan billedbogen kan indgå i et fokuseret forløb i faget dansk og/eller indgå i litteratursamtaler på skolebiblioteket.

Knokkelmandens Cirkus er så rummeligt et værk, at det kan læses på samtlige trin i skolen, og det kan give muligheder for danskfaglig fordybelse på mange forskellige niveauer. Billedbogen kan læses i indskoling som en absurd og anderledes historie, og den kan læses på mellemtrinnet eller i udskoling og være genstand for analytisk fordybelse i fx fortællingens sprog, struktur og samspil ord og billeder imellem.

Forløbet her er udarbejdet så åbent, at der kan vælges og sorteres i aktiviteterne, så de passer til det klassetrin og de elever, man har. Der vil naturligvis være spørgsmål og aktiviteter, som er for fagligt krævende for indskolingselever, mens andre opgaver er så åbne, at de kan løses og drøftes på mange niveauer.

Oscar K. og Dorte Karrebæk – et nyskabende makkerpar

Oscar K. og Dorte Karrebæk har med deres fælles produktion af billedbøger rykket grænserne for, hvordan man kan formidle fortællinger for børn og unge, og hvilke temaer man kan tage op i børne- og ungdomslitteraturen. Med titler som *Børnenes bedemand*, *Idiot!* og *Lejren* har de sat tabuiserede og underbelyste temaer på dagsordenen og har formidlet dem på et højt kunstnerisk niveau. Derfor har de opnået stor anerkendelse hos mange – og måske skabt forundring hos andre. Makkerparret har med andre ord sat nye standarder for billedbogen og har været udtryk for et paradigmeskifte i dansk børnelitteraturhistorie.

Flere modaliteter i spil

I billedbøger er der to udtryksformer, der sammen formidler en historie: ord og billeder. I ældre billedbøger var det gerne teksten, der bar fortællingen, mens billederne gengav ordene visuelt, altså fungerede som *illustrationer*. I nyere og mere eksperimenterende billedbøger forholder det sig dog anderledes, idet de to udtryksformer ofte indgår i et dialogisk spil og dermed er *fælles* om at formidle en historie. Den ene modalitet supplerer eller udvider den anden, og det giver derfor ikke

mening kun at opholde sig ved teksten i læsningen af bogen – så får man kun den halve historie.

Hvis et sådant værk skal indgå i en undervisningssammenhæng, har dette naturligvis konsekvenser for klassens analytiske arbejde. Så må der ikke alene arbejdes med værkets tekst, og hvad det indebærer af fordybelse i sprog, genre, personskildring osv., men naturligvis også med billederne, og her må billedanalytiske værktøjer tages i anvendelse. Det kan fx være med overvejelser over og drøftelser af billedernes farver, materialer, perspektiv, billedudsnit, billedsymbolik osv.

Faktisk er det heller ikke tilstrækkeligt at fordybe sig isoleret i henholdsvis tekst og billeder hver for sig. Der bør også stilles skarpt på den såkaldte *ikonotekst*, som er udtryk for netop det spændingsforhold, der opstår de to udtryksformer imellem. I børnelitteraturforskningen har man skelnet mellem *den symmetriske* (eller duplikative), *den kompletterende*, *den udvidende*, *den kontrapunktiske* og *den ambivalente* billedbog. I undervisningssammenhæng i folkeskolen vil det være relevant at skelne mellem tre typer billedbøger: Den symmetriske, som udtryk for den type billedbøger, hvor billederne viser det samme som teksten (illustrerer den), den udvidende som udtryk for, at billederne fortæller andet og mere end teksten, altså udvider den, og den kontrapunktiske som udtryk for, at ord og billeder står i et modsætningsforhold (se evt. Trine May: *Læs genrer med CL – Billedbøger*, Gyldendal, 2014).

Billedbogen som medie

I en del nyere billedbøger er selve bogen som *fysisk objekt* også blevet en vigtig del af historien, der fortælles. Der kan leges med bogens format, og historiens indpakning – dens omslag, ryg, for- og bagsats, titelblad osv. kan alt sammen være en del af fortællingen og kan medvirke til at spore læseren ind på temaer. Derfor kan det være svært at afgøre, hvor historien egentlig begynder og slutter. En billedbog kan således ses som *et medie*, hvor utallige modaliteter som tekst, billeder, grafisk opsætning, format, omslag, titelblad, kolofon, for- og bagsats osv. udgør ét samlet værk – eller én samlet multimodal fortælling.

Et nyere medie som iPad'en har de senere år også været en mulig og til tider også velegnet platform for billedbogslæsning, men her vil bogen *som medie*, med alt hvad det indebærer af ovennævnte, naturligvis gå tabt. Måske kan *Knokkelmandens Cirkus* ses som en kommentar hertil. Dette værk lader sig simpelt hen ikke læse fra et digitalt medie.

Digitale medier kan noget, som trykte bøger ikke kan, mens trykte bøger kan noget, som digitale medier ikke kan, og *Knokkelmandens Cirkus* er et oplagt eksempel på sidstnævnte.

Bogen er nemlig i sin fysiske udformning helt unik: Den holdes sammen af to elastikker og har således ingen ryg og ingen sider, man kan bladere i, men er én lang frise, der er foldet som en harmonika, der kan trækkes ud, og så kan den læses både forfra og bagfra. På den ene led har den billeder og sparsom tekst, på den anden led mere tekst, men ingen billeder. Dem

skal læseren selv indsætte, idet de er vedlagt i en medfølgende mappe, og læseren kan evt. supplere yderligere ved selv at tegne i bogen eller sætte andet ind. På den måde vil der måske komme forskellige historier ud af bogen, afhængig af de valg for billedernes placering, den enkelte læser har truffet. Og netop derfor er bogen velegnet som afsæt for drøftelser om samspil mellem tekst og billeder og om læserens rolle som medskaber af et litterært værk.

Knokkelmandens Cirkus i undervisningen

Baggrund for forløbet

Billedbogen har med dens helt specielle udformning og dens sproglige og billedlige leg og dialogiske spil et godt potentiale for undervisning. Undervisningsideerne her falder i tre dele:

Før-læsningsaktiviteter (til henholdsvis del 1 og del 2)

Her aktiveres elevernes forhåndsviden om billedbøger og deres umiddelbare tanker om og forventninger til *Knokkelmandens Cirkus*, og billedbogen som medie drøftes.

Under-læsningsaktiviteter (til henholdsvis del 1 og del 2)

Her arbejder eleverne, med inspiration fra Ivar Bråtens forskning i læseforståelse, med at opsummere tekstens handling og persongalleri. Desuden slås i 2. del ned på sproglige træk

i teksten, og eleverne skal løbende forholde sig til samspillet mellem ord og billeder, mens værket læses op.

Efter-læringsaktiviteter (til henholdsvis del 1 og del 2)

Her arbejdes der med analytiske nedslag i tekstens sprog, fortællestruktur, intertekstuelle lag og samspil med billeder.

I *Fælles Mål* fra 2014 er danskfaget splittet op i fire overordnede kompetencer: *Læsning, Fortolkning, Fremstilling og Kommunikation*.

Forløbet her tager afsæt i kompetencen *Fortolkning*. Det er således ikke målet, at eleverne skal lære at læse i teknisk forstand, men at de skal lære at fortolke en billedbog. Derfor bør bogens tekst læses op af en god læser, fx læreren eller skolebibliotekaren, og undervejs i oplæsningen bør der gøres ophold, så der kan dvæles ved billederne.

Fortolkningsprocessen ses i *Fælles Mål* som et forløb, der på alle klassetrin består af fem faser:

- 1) Oplevelse og indlevelse
- 2) Undersøgelse
- 3) Fortolkning
- 4) Vurdering
- 5) Perspektivering

Disse faser optræder på samtlige trin i skoleforløbet og er brudt op i henholdsvis færdigheds- og vidensmål. Forløbet her lægger sig i særlig grad op af et udvalg af disse, som findes som en note bagest.

I alle tre dele (før-, under- og efterlæsning) kan der naturligvis sorteres og justeres i aktiviteterne, så de passer til netop den elevgruppe, man har.

Rammer for diskussion

Aktiviteterne veksler mellem mundtlige spørgsmål og andre aktiviteter. Fremfor blot at stille spørgsmålene i plenum, hvor kun få elever kommer til orde, kan de med fordel drøftes i forudgående makkersamtaler. Herved får alle elever får sat egne ord på deres tanker og får måske inspiration fra deres makker til at nuancere deres eget syn, som kan bruges i en efterfølgende plenumsamtale.

Der kan også med fordel organiseres rammer for drøftelserne ved inddragelse af ideer fra *Cooperative Learning*. Her kan spørgsmålene skrives på kort, som fordeles mellem eleverne, hvorefter de går rundt mellem hinanden, stiller spørgsmål til én, de møder, svarer på hans/hendes spørgsmål, drøfter svaret, bytter kort og møder en ny makker. Efter nogle runder følges op på spørgsmålene i plenum.

Spørgsmålene kan også drøftes i elevgrupper, fx á fire elever. Kortene med spørgsmål placeres i en bunke på bordet mellem eleverne, som på skift trækker et kort, læser spørgsmålet op, og gruppen drøfter det. Også her samles efterfølgende op i plenum.

En anden måde at organisere spørgsmål på er, at lade eleverne (stadig i firemandsgrupper) lægge et A3-papir på bordet og lade dem hver især tage noter til det eller de spørgsmål, de skal forholde sig til, i hver sit hjørne af papiret. Aftal et fastsat

tidsrum til dette, fx fem minutter. Herefter præsenterer de på skift deres tanker for de tre øvrige gruppemedlemmer. Til sidst bliver gruppens medlemmer enige om, hvad de vil dele med klassen, og dette formuleres i midten af papiret. Grupperne præsenterer herefter på skift deres arbejde for klassen.

1) Før-læsning

Knokkelmandens Cirkus inviterer til en drøftelse af, hvad en billedbog er og kan. Spørgsmål, der kan drøftes på samtlige trin i skolen, kan fx være:

- ◆ Hvad er en billedbog?
- ◆ Hvilke billedbøger kender I?
- ◆ Hvilke billedbøger har gjort særligt indtryk på jer?
- ◆ Hvad er forskellen på at få en historie i en novelle/en roman og i en billedbog?
- ◆ Hvem henvender billedbøger sig til?
- ◆ Hvordan læser man en billedbog?
- ◆ Hvad har I sædvanligvis hæftet jer mest ved, når I har læst/hørt/set en billedbog – ordene eller billederne?
- ◆ Kender I fortællinger i andre medier, hvor billeder spiller en vigtig rolle?

Forklar herefter eleverne, at billedbøger i gamle dage oftest henvendte sig til mindre børn, og mens teksten blev læst op, kunne barnet kigge på billederne, som viste det samme, som ordene fortalte. Mange moderne billedbøger er anderledes. For det første kan de henvende sig til alle aldersgrupper, og for det andet viser billederne ikke nødvendigvis det samme som ordene, men kan måske

- fortælle *videre* på historien, der hvor ordene har sluppet
- vise noget helt modsat af det, ordene fortæller

- indeholde symboler, der kan tolkes
- have et andet tidsforløb, end det forløb bogens tekst fortæller.

Vis nu eleverne billedbogen *Knokkelmandens Cirkus*, og de vil opdage, at den ikke ligner traditionelle bøger: Den har ikke sider, men kan trækkes ud, og den kan læses både forfra og bagfra. Den holdes sammen af to elastikker, og der medfølger en mappe bagest i bogen med billeder og tape. Lad evt. eleverne scanne den QR-kode, der ligeledes findes bagest i bogen. Bag QR-koden er en booktrailer, der både viser bogens specielle udformning og dens interaktive muligheder og med indsatte korte tekster fortæller om bogens handling. Klippet findes også på [YouTube](#).

Med afsæt i nedenstående spørgsmål kan eleverne sætte ord på deres forventninger til værket (se evt. afsnittet *Rammer for diskussion*):

- ◆ Hvilket indtryk får du af bogens handling gennem booktrailereren?
- ◆ Hvilken stemning giver booktrailereren dig indtryk af, at bogen har?
- ◆ Booktrailereren har også underlægningsmusik. Hvorfor har man valgt det? Passer musikken godt til dit indtryk af bogens stemning?
- ◆ Giver booktrailereren dig lyst til at læse bogen?
- ◆ Hvem har produceret booktrailereren?
- ◆ Hvad bruger man en booktrailer til?

Se nu på bogens forside, og lad eleverne sætte ord på deres indtryk af Knokkelmanden:

- ◆ Hvad er en knokkelmand?
- ◆ Hvilket indtryk får du af ham?
- ◆ Der er også kors og øjne på forsiden. Hvad kan de symbolisere?
- ◆ Hvilke følelser vækker ordet 'cirkus' i dig? Hvad får det dig til at tænke på? Hvordan er stemningen i et cirkus?
  - for publikum?
  - for artisterne?

Der er noget magisk over cirkus. Hele menageriet rejser rundt fra sted til sted, pakker op og pakker ned og optræder med deres forunderlige cirkusnumre.

- ◆ Hvilke medvirkende er der sædvanligvis i et cirkus?

Læs nu bogens bagsidetekst op:

KNOKKELMANDENS CIRKUS er en interaktiv billedbog af Oscar K. og Dorte Karrebæk.

Den kan mærkes, læses forfra og bagfra og trækkes ud i en to meter lang billedfrise. Den vejer ikke mere end en iPad og bruger hverken strøm eller batterier. Og læseren kan selv klistre billeder ind i den.

Herefter kan disse spørgsmål drøftes (se evt. afsnittet *Rammer for diskussion*):

- ◆ Hvad vil det sige, at en bog er interaktiv?
- ◆ Kender du andre interaktive fortællinger?

- ◆ Hvori består interaktiviteten?
- ◆ Hvordan tolker du det sidste afsnit i bagsideteksten? Er det vigtigt, at bøger kan mærkes?
- ◆ Hvorfor/hvorfor ikke? Hvordan?

2) Under-læsning (af bogens første del)

Bogen skal nu læses op fra den forreste ende. Denne del er en præsentation af hele cirkuspersongalleriet. Der er mange personer at holde styr på, og flere af dem har mærkelige eller fremmedartede navne. Så for at få et overblik over persongalleriet, kan eleverne – hver især, i grupper eller fælles i klassen – udfylde et notatark, hvorpå de lister personerne/figurerne op undervejs. I den første spalte noteres personens/figurens navn, i den anden spalte, noteres hvad vi får at vide om vedkommende (i både ord og billeder). Den sidste spalte gemmes til senere brug.

Hvem er cirkusartisten?	Hvad får vi at vide om artisten? i ord? I billeder	Forsvindingsnummer
Elefanten Willy	Ord: Har mistet hovedet og begge forben Billede: hoved og snabel holdes oppe af hjul og snore	
Knyst	Ord: Cirkustjener, flot tøj Billede: er ikke glad	

3) Efter-læsning (af bogens første del)

Teksten har ingen handling og dermed intet tidsforløb, men er en præsentation af alle artisterne i Knokkelmandens Cirkus.

Eleverne skal bruge deres noter fra notatarket i forbindelse med disse spørgsmål:

- ◆ Hvem er med i Knokkelmandens Cirkus?
- ◆ Er der følelser og stemninger i teksten? Hvilke?
- ◆ Er der i følelser og stemninger i billedet? Hvilke?
- ◆ Hvordan har artisterne det?
- ◆ Ville du få samme indtryk, hvis billedet var væk, og du kun læste teksten?
- ◆ Hvilken virkning har det, at der er ét langt billede, frem for mange billeder på forskellige sider, som tilfældet er i de fleste billedbøger?
- ◆ Teksten har flere eksempler på, at noget kan forstås dobbelt. Hvad vil det sige
  - *at have mistet hovedet?*
  - *at tage små skridt?*

Forklar både en konkret og en symbolsk betydning af de to sætninger.

- ◆ Hvad er *Verdens Timeglas*?
- ◆ Hvorfor trækker Elvira *Verdens Timeglas* efter sig? Kan det have en symbolsk betydning? Vi hører også om *Den Store Globus*. Hvilken funktion har den?
- ◆ Minder historien dig om andre historier, du kender?
  - er der dele i historien eller personer/figurer, du har hørt om i andre historier?

Da denne del af historien ikke har den store handling, men er en præsentation af cirkusartisterne, er en stor del af tekstens verber *stillestående verber*. Det er verber som *er, har, hedder*. De har ingen handling, og derfor kan man ikke mime dem, modsat *handlingsverber* som 'hopper', 'cykler' og 'danser'.

I hvilke sammenhænge (både skrevne tekster og mundtlige genrer) bruger man ellers stillestående verber?

Nu skal bogen læses fra den anden led.

1) Før-læsning af bogens anden del

Når bogen skal læses fra den anden led, er der på titelbladet et uddrag af et lille engelsk børnerim af Frank Green:

Ten little nigger boys went out to dine.

One choked his little self and then there were nine.

Lad eleverne drøfte, om rimet vækker associationer hos dem.

Lad dem evt. google rimet og læse det i dets fulde længde.

Kom gerne ind på disse spørgsmål:

Kender I danske børnerim, der ligner? Hvorfor mon uddraget er bragt?

Relatér til de oplysninger, de fik om bogen gennem booktraile-
ren.

Forklar eleverne, at bogen nu skal læses fra den anden led, og at vi nu skal høre historien om de personer, de allerede har fået

præsenteret. Vis dem først billederne fra den indsatte mappe, og læs teksten der står på mappen:

Når du vender bogen og læser videre, vil du opdage, at personerne i historien forsvinder én efter én. Men på siderne mangler de allerede. Det er nemlig dig, der skal sætte billederne af dem ind. I denne mappe finder du en masse illustrationer. Dem kan du klistre ind på de tomme pladser, sådan som du synes, de skal sidde.

Det er din billedbog. Du bestemmer. Velkommen til Knokkelmandens Cirkus.

I den lille tekst betyder *de tomme pladser* helt konkret, at der er ledig plads på de hvide sider til elevernes indplacering af billeder. Forklar eleverne, at begrebet *tomme pladser* også bruges i litteraturteorien. Her er ikke nødvendigvis en konkret ledig plads på siden – den kan være tætskrevet, men her er en tom plads udtryk for noget i en historie, forfatteren *ikke* har skrevet, men derimod overladt til læseren selv at udtænke. Så må læseren selv digte med, og når det sker, udfylder han eller hun tekstens tomme pladser.

Ofte helt ubevidst. Altså bliver læseren en slags medforfatter af bogen. Mange moderne børnebøger er netop kendetegnet ved at have mange tomme pladser.

Sådan kan begrebet også forstås i ovenstående tekst. Ved at klistre billeder ind i bogen, har læseren både konkret og symbolsk udfyldt tekstens tomme pladser. Og faktisk er det ofte sådan i moderne billedbøger (bl.a. Oscar K.'s og Dorte Karrebæks), at billederne udfylder en del af tekstens tomme pladser. Teksten er gerne sparsom og nøgtern, mens billederne viser stemnin-

ger og følelser. Relatér dette til klassens samtale om første del af bogen.

Lad eleverne komme med eksempler på tekster, de har læst, som har haft mange tomme pladser – og tekster uden mange tomme pladser.

Under-læsning af bogens anden del

Læs nu bogen op for eleverne, men gør ophold efter hver side, for her skal de vælge, hvilke billeder, de vil sætte ind. Til hvert afsnit er nogle spørgsmål, der kan drøftes, inden billederne sættes ind. Har man flere eksemplarer af bogen, kan eleverne indsætte billederne gruppevis, har man kun ét eksemplar, må klassen blive enige. Lad eleverne tænke nøje over og drøfte, hvilke billeder, de synes passer på siden. Vælger de et billede, der viser det samme som teksten fortæller, eller vælger de et andet? Overvej også, hvor på siden billedet/billederne skal placeres. Mange af billederne er i to størrelser: Et stort og et lille. Overvej og drøft, hvilken størrelse de finder bedst egnet. Nogle af billederne kan fungere som symboler, fx er der billeder af øjne. Hvad ellers? Hvad kan de symbolisere? Synes eleverne indimellem, der mangler nogle billeder (evt. med symboler), kan de jo tegne dem selv.

Overvej, om der allerede på titelbladet skal være billeder.

Udover overvejelser om valg af billeder og deres indplacering i bogen, noteres under læsningen i hvilken rækkefølge artisterne forsvinder. Hertil bruges det tidligere anvendte notatarks tredje spalte (se side 14). Den første, der forsvinder, er Damen uden Underliv, så ud for hende skal eleverne skrive 1, og sådan fortsætter de.

I:

- ◆ Hvad mon artisterne ønsker sig, når de ser et stjernes kud?
- ◆ Hvad drømmer de, når der er fuldmåne?
- ◆ Hvorfor er der kors på markerne?

II:

- ◆ Hvilken stemning præger afsnittet?

Nævn nogle tillægsord, som passer på Elvira, Willy og Knyst, og skriv dem på tavlen.

III:

- ◆ Hvad vil det sige at være *i søgelyset*?
- ◆ Hvorfor får Sam tårer i øjnene?
- ◆ Hvad vil det sige at have *lugtet lunt*?
- ◆ Hvilket navn sætter Knokkelmanden x ud for i aften?

IV:

- ◆ Hvordan kan Knokkelmandens sprog karakteriseres?
- ◆ Hvilket navn sætter Knokkelmanden x ud for i aften?

V:

- ◆ Kan det have en symbolsk betydning, at den hvide klovn bliver sort i hovedet?
- ◆ Hvad vil det sige at have *mistet livslysten*?
- ◆ Hvorfor har And mistet livslysten?

VI:

- ◆ Er der intertekstuelle referencer i afsnittet?
- ◆ Hvorfor opfører Familien Kleinen sig som aber?

VII:

Genfortæl nummeret *Besøg hos de vilde*.

- ◆ Hvad går det ud på?
- ◆ Hvordan er stemningen
  - hos publikum?
  - hos de optrædende?

Oscar K. har brugt gentagelser som virkemiddel i afsnittet. Fx gør Arnold sig *bælgøjet, skeløjet, vindøjet, skævojet, blåøjet og rødøjet*.

- ◆ Hvad betyder de forskellige ord?
- ◆ Hvilken virkning har denne opremsning?

Også ordet *træt* gentages utallige gange:

Arnold er træt. Træt af at sluge frøer og sabler. Træt af at rulle med øjnene. Træt af at spise søm, og træt af at være neger.

- ◆ Hvilken virkning har disse gentagelser
  - for historiens handling?
  - for tekstens rytme?
- ◆ Har opremsningerne og gentagelserne andre effekter?

VIII:

- ◆ Hvordan er stemningen i afsnittet?
- ◆ Hvilke følelser har
  - Knyst?
  - Elvira?
  - Knokkelmanden?

Sammenlign med tillægsordene, der er i forbindelse med afsnit II.

Sproget er meget varieret i afsnittet: Knokkelmanden *taler* ikke, men *skratter* og *rasler* (med sin *visne stemme*).

Knyst *raver* rundt, trommehvirvlerne *snerrer*, og det indgår også lydord som *wuaang*. Hvad opnår Oscar K. med disse virkemidler?

IX:

I dette afsnit er et flashback. Genfortæl Radis og Goshos historie. Hvad ender afsnittet med?

X:

Knyst nynner nu slutningen på det engelske børnerim.

Der er en del tomme pladser i afsnittet, bl.a. i slutningen.

- ◆ Hvad sker der her?
- ◆ Hvorfor har Oscar K. valgt at lade det stå som en tom plads, frem for at fortælle, hvad der sker?
- ◆ Hvad symboliserer *Verdens Timeglas* her?

XI:

Nærlæs afsnittet. Hvordan vil I karakterisere sproget i dette afsnit? Hvilke virkemidler benytter Oscar K.?

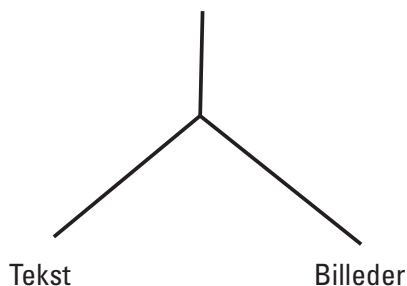
Efter-læsning

Ord og billeder – og deres samspil

Eleverne har nu indsat billeder i Oscar K.'s tekst.

- ◆ Valgte de overvejende billeder, der viste det samme som teksten?
- ◆ Eller valgte de billeder, der udvidede teksten (udfyldte tommer pladser i teksten)?

Her er en figur:

Den ene linje er udtryk for teksten, den anden for billederne. I figurens top er de to linjer smeltet sammen til én, så det er udtryk for, at ord og billeder er identiske (viser/fortæller det samme). Jo længere linjerne kommer fra hinanden, jo større afstand er der mellem ord og billeder. Tegn figuren på tavlen, og vælg nogle afsnit i billedbogens anden del, hvori eleverne har indsat billeder. Hvor på figuren vil de placere afsnittene? Skriv tal for afsnittene (fx IV, VII og IX) på figuren, der hvor de synes, de passer.

Komposition – intertekstualitet

I bogens første del lukkes personerne ind i fortællingen én efter én, så når denne del af bogen er slut, og bogen er helt foldet ud, har vi hele cirkustruppen samlet. I bogens anden del er det omvendt: her forsvinder de én efter én – og til sidst er der kun

Knokkelmanden, som drager videre ud i verden, og en ny bog kan begynde.

Bogens anden del er bygget op efter en ældgammel fortællestruktur, hvor man mister noget ved hvert afsnit, jf. det engelske børnerim på bogens titelblad.

Kender eleverne andre tekster, der er bygget op efter denne skabelon?

Er det uhyggeligt eller sjovt, at Oscar K. har benyttet denne skabelon for sin fortælling?

I modsætning til bogens første del har anden del et tidsforløb. Derfor er der mange flere handleverber, og Oscar K. har varieret dem meget. Find eksempler på sjældne verber, han har brugt. Hvad betyder de? Og hvad betyder de for elevens oplevelse af historien?

Tema

Er der en mening med denne historie – eller er det mere formen, der er vigtig? Kan den sige noget om virkelighedens verden? Hvordan?

Eller er den det rene nonsens?

Hvorfor tror eleverne, Oscar K. og Dorte Karrebæk har lavet bogen? Hvad vil de fortælle læseren med den? Har den en dybere mening? Eller er det i højere grad en leg med ord, billeder og form?

Ordet på bordet

Hvad synes de om denne særlige billedbog?

Eleverne skal hver især skrive ét velvalgt tillægsord om bogen på en lille post-it. Bagefter skal de gå sammen i grupper på 5-6 elever. De skal lægge deres sedler ind på midten af bordet, på skift læse deres tillægsord op, og hver især uddybe, hvorfor de synes, som de gør.

Alternativt (og evt. med ældre elever) kan man lade dem vælge blandt disse tillægsord, hvilke de synes, passer bedst på bogen. Naturligvis skal de argumentere for deres holdning:

Spændende, moderne, vedkommende, genial, uvedkommende, gammeldags, uhyggelig, morsom, velskrevet, søgt, nytænkende, tankevækkende, abstrakt, udfordrende, aktuel, absurd.

Supplerende ideer

Forløbet her har præsenteret et tekstnært arbejde med bogen. Den kan også være afsæt for omskabende arbejde.

Fx kan eleverne hver især vælge en af de medvirkende artister fra Knokkelmandens Cirkus og skrive hans eller hendes historie – og dermed udfylde tomme pladser.

De kan skrive en anmeldelse (en *argumenterende tekst*) af bogen.

Det vil ligeledes være oplagt at dramatisere bogens anden del. Fordel så de 12 afsnit på grupper i klassen, og lad hver gruppe bidrage til én fælles forestilling. Her skal eleverne være op-

mærksomme på, at både bogens tekst- og billedudsagn skal frem i deres drama.

Med sådanne aktiviteter bevæger man sig dog længere væk fra værket – og også væk fra kompetencen *Fortolkning* (*Fælles Mål*, 2014) og over mod *Fremstilling* og *Kommunikation*.

Note

Undervisningsideerne har taget afsæt i kompetencen *Fortolkning* i *Fælles Mål*, 2014, og læner sig bl.a. op ad nedenstående færdigheds- og vidensmål. Hertil kan den enkelte lærer udfærdige egne læringsmål, tilpasset sine elever.

1.-2. klasse

Undersøgelse:

Færdighedsmål: *Eleven kan få øje på sproglige træk*

Vidensmål: *Eleven har viden om enkle sproglige, lydlig og billedlige virkemidler*

Vurdering:

Færdighedsmål: *Eleven kan udtrykke egen opfattelse af teksten*

Vidensmål: *Eleven har viden om måder at begrunde sin opfattelse på*

3.-4. klasse

Oplevelse og indlevelse:

Færdighedsmål: *Eleven kan udtrykke sig om tekstens univers*

Vidensmål: *Eleven har viden om tomme pladser og tekstens tid og rum*

Fortolkning:

Færdighedsmål: *Eleven kan forklare sin tekstforståelse*

Vidensmål: *Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskaber i tekster*

5.-6. klasse

Oplevelse og indlevelse:

Færdighedsmål: *Eleven kan udtrykke en æstetisk teksts stemning*

Vidensmål: *Eleven har viden om måder at udtrykke teksters stemning på*

Vurdering:

Færdighedsmål: *Eleven kan vurdere en tekst i lyset af tekstens samtid*

Vidensmål: *Eleven har viden om måder at vurdere tekster på i forhold til deres samtid*

Perspektivering:

Færdighedsmål: *Eleven kan sætte teksten i forhold til andre værker*

Vidensmål: *Eleven har viden om intertekstualitet*

7.-9. klasse

Oplevelse og indlevelse:

Færdighedsmål: *Eleven kan formulere egne oplevelser og sansninger i æstetisk sprog*

Vidensmål: *Eleven har viden om æstetisk sprogbrug*

Følg med om nyt inden for børnelitteraturen på vores blog:
laerervaerelset.dk

